

Länsstyrelsen
i Jönköpings län

Bevarandeplan för Natura 2000-område

Solgenån

- Områdeskod
SE0310637

- Bevarandeplanen
reviderad/fastställd
2016-12-12
2006-09-26

- Beteckning
0600-40-0637

Bakgrund

Natura 2000 är ett nätverk av värdefulla naturområden inom EU. Utpekande av Natura 2000-områden bygger på krav i EUs fågeldirektiv och art- och habitatdirektiv. Syftet är att hejda utrotning av vilda djur och växter och att hindra att deras livsmiljöer förstörs. Alla medlemsländer ska peka ut Natura 2000-områden. Genom utpekandet åtar sig länderna att naturmiljöerna och arterna i varje område långsiktigt ska bevaras. Natura 2000-nätverket är viktigt i EUs arbete för att bevara biologisk mångfald. I de båda direktiven listas särskilt värdefulla naturmiljöer och arter.

Bevarandeplan

Bevarandeplanen beskriver området med bevarandesyfte, bevarandemål och beskrivningar av de naturmiljöer och arter som ska vara i gynnsamt bevarandetilstånd. Även vad som kan påverka Natura 2000-området negativt, behov av bevarandeåtgärder, t ex skydd eller skötsel, liksom uppföljning beskrivs också. Informationen ska underlätta förvaltningen av området och tillståndsprövningar enligt miljöbalken. Bevarandeplanen fastställs av Länsstyrelsen och kan revideras när ny kunskap tillkommer eller om omständigheterna i eller utanför området ändras.

Lagstiftning

För att inte skada naturvärden krävs tillstånd för verksamheter eller åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område. Det kan även gälla åtgärder utanför Natura 2000-området, om de kan påverka miljön i området. Detta regleras i miljöbalken (7 kapitlet 27-29§§). Då det kan vara svårt att avgöra vilka åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka naturvärden behöver man samråda med Länsstyrelsen före genomförandet. Vid skogsbruksåtgärder hålls samråd med Skogsstyrelsen. Tillstånd krävs inte för de åtgärder som behövs för skötseln av naturmiljöerna i området. Bevarandeplanen är inte ett juridiskt bindande dokument utan ett underlag för prövningar av eventuella åtgärder i Natura 2000-området.

Kontakt

Vid frågor om Natura 2000 kontakta Länsstyrelsen:

- Telefon växel: 010-22 36 000
- E-post: jonkoping@lansstyrelsen.se

Bevarandeplan för Natura 2000-området

SE0310637 Solgenån

Kommun: Vetlanda

Områdets totala areal: 1,2 ha

Bevarandeplanen uppdaterad av Länsstyrelsen: 2016-12-12

Bevarandeplanen fastställd av Länsstyrelsen: 2006-09-26

Markägarförhållanden:

Privat

Regeringsbeslut, historik:

SPA: Nej, pSCI: 2002-01-01, SCI: 2005-01-01, SAC: 2011-03-01, regeringsbeslut M2010/4648/Nm

Naturtyper och arter som ska bevaras i området:

Naturtyper och arter enligt art- och habitatdirektivet samt fågeldirektivet:

3260 - Mindre vattendrag

1029 - Flodpärlmussla, *Margaritifera margaritifera*

1032 - Tjockskalig målarmussla, *Unio crassus*

1355 - Utter, *Lutra lutra*

Bevarandesyfte

Syftet med Natura 2000 är att säkerställa den långsiktiga överlevnaden för Europas mest värdefulla och hotade naturtyper och arter. I varje enskilt Natura 2000-område är syftet att prioriterade naturtyper och arter bevaras så att området på bästa sätt bidrar till gynnsam bevarandestatus på biogeografisk nivå.

Natura 2000-områdets prioriterade bevarandevärden är delsträckan av Solgenån mellan Klintedammen och Brunnhultadammen med dess värdefulla strömvattenmiljöer samt beståndet av flodpärlmussla, tjockskalig målarmussla och förekomsten av utter.

Motivering: Området har mycket höga värden knutna till vattendraget, de starkt hotade stormusselarterna flodpärlmussla och tjockskalig målarmussla samt utter.

Prioriterade åtgärder: Restaureringsåtgärder av vattendraget som t.ex. skapande av fria vandringsvägar, naturlig flödesregim och biotopförbättring. Hänsyn i omgivande mark för att

värna vattenkvaliteten och bevara en ekologiskt funktionell kantzon.

Beskrivning av området

Natura 2000-området Solgenån utgör en liten del av ett större vattendrag som rinner mellan Solgen i Eksjö kommun och Emån i Vetlanda kommun. Områdets sträckning går från Klintedammen till Brunnshultadammen. Sträckan domineras av svagt strömmande partier. Miljön i anslutning till vattendraget består till stor del av blandskog med inslag av gammal asp och al, men även mer barrdominerad produktionsskog. Åsträckan hyser en population med flodpärlmussla. Utter har observerats längs sträckan, men även upp- och nedströms denna.

Vattnets kvalitet bedöms vara måttlig då övergödningspåverkan förekommer från uppströms liggande delar. Vattendraget är påverkat av vattenkraft och merparten av vattnet går i en grävd fåra som går från kraftverksintaget vid Klintedammen och genom en kraftverkstubb ned till kraftstationen i nedre delen av området. Tidvis är den naturliga fåran närapå torrlagd (minimitappning 200 liter), men ibland flyter mycket vatten där. Tidigare var delar av sträckan ett mycket fint kvillområde.

Hela Solgenån (nedre) är naturvärdesbedömd enligt System Aqua år 2000. Vattendraget, där Natura 2000-området utgör en mindre del, bedömdes ha högt naturvärde.

Vid vattenförvaltningens senaste klassning bedömdes den ekologiska statusen i Solgenån: Brunnshultadammen - Klintedammen som otillfredsställande.

Vad kan påverka negativt

- Förändring av vattendragets naturlighet och flödesregim, t.ex. vandringshinder, reglering, dikning, vattenuttag, grumling, för reglerade vattendrag även ekologiska försämringar som sänkt minimitappning, ökad korttidsreglering etc.
- Skogsbruk i närområdet utan lämnande av skyddszoner i sådan utsträckning som behövs av hänsyn till växt- och djurlivet, kulturmiljön och landskapsbilden (se Skogsvårdslagen 30 § och dess föreskrifter).
- Avsaknad av ekologiskt funktionell kantzon.
- Försämrade vattenkvalitet genom påverkan av föroreningar, näringsämnen, bekämpningsmedelsrester, grumling, humusämnen etc., t.ex. körskadorna i skogsbruk, läckage av näringsämnen eller bekämpningsmedelsrester, dagvatten som kan påverka vattenkvaliteten.
- Rensning av till vattendraget mynnande diken, om det innebär att fisket kan skadas (se 11 kap. 15 § Miljöbalken om skyldighet att göra anmälan till länsstyrelsen om fisket kan skadas, avser både allmänt och enskilt fiske och både yrkesfiske och fritidsfiske).
- Förändring av åns naturliga artsammansättning och konkurrensförhållanden, t.ex. påverkan av främmande arter, genom utsättning av främmande arter, för hårt eller ensidigt fisketryck etc.
- Minskning av arealen naturliga strandmiljöer, t.ex. exploatering utmed vattendraget etc.

Bevarandeåtgärder

Vid Solgenån råder på delar av vattendraget 100 meter strandskydd. Solgenån är skyddad mot

ytterligare vattenkraftsutbyggnad genom miljöbalkens 4 kap. 6 §. EU:s ramdirektiv för vatten utgör grund för skydd av vatten. Direktivet har införlivats i svensk lagstiftning genom förordningen (2004:660) om förvaltning av kvaliteten på vattenmiljön. Syftet med lagstiftningen är bl.a. att ställa krav på icke försämring av ytvatten med avseende på både ekologisk och kemisk status. Ytterligare skydd, utöver dessa och skogsvårdslagens och miljöbalkens allmänna bestämmelser, bedöms för närvarande inte behövas.

Allmänt gäller att vid åtgärder som utförs utanför objektets område skall en skyddszon finnas mot objektet eller mot vattendrag som ligger uppströms området. Denna skyddszon får i varje enskilt fall anpassas efter åtgärden samt hur denna påverkar naturmiljön inne i objektet.

Vattendomen för vattenkraftverket vid Klintedammen har 2012 reviderats för att införa minimitappning om 200 l/s i torrfåran. Även möjligheten att skapa fiskvägar förbi de stora vandringshindren vid Klintedammen och Brunnshultadammen bör undersökas.

Där behov finns ska biotopvårdande insatser genomföras för att skapa förutsättningar för lekande fisk, t.ex. blockläggning och skapande av mer död ved som får ligga i vattnet. Eventuella öringar som sätts ut ska vara av Emåursprung. Detta utförs vid behov.

Natura 2000-området berörs av Naturvårdsverkets åtgärdsprogram för hotade stormusslor och utter. Åtgärdsprogrammen förordar konkreta och specifika åtgärder för skydd och bevarande av särskilt hotade arter och livsmiljöer. Hänsyn ska tas till dessa.

Uppföljning av naturtyper och arter

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av bevarandemål genomförs. Uppföljningen ska ske enligt de manualer för skyddade områden som har tagits fram av Naturvårdsverket. Mätbara mål, så kallade målindikatorer, ska registreras i databasen SkötselDOS. Dessa målindikatorer följs sedan upp. Målsättningen är att kunna se om de bevarandemål som satts upp i bevarandeplaner och skötselplaner uppfylls, att skötseln fungerar och att Natura 2000 - naturtyperna och arterna har gynnsamt tillstånd.

Naturtyper och arter enligt art- och habitatdirektivet samt fågeldirektivet:**3260 - Mindre vattendrag**

Areal: 0,97 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Hela den öppna vattenytan av Solgenån tillhör denna naturtyp.

Mer generell information om naturtypen finns i Naturvårdsverkets naturtypsspecifika vägledning.

Bevarandemål

Mindre vattendrag ska präglas av lugnt till forsande vatten med naturliga vattenståndsfluktuationer och flöden. Området ska nå minst god ekologisk status enligt vattenförvaltningens miljö kvalitetsnormer. Det ska finnas en variation av strandzons- och bottenmiljöer med potential för hög biologisk mångfald. Naturtypen är inte avsevärt påverkad av eutrofiering eller försurning och den ska omges av en stabil buffertzons mot omgivande markanvändning. Vattnet ska ha inslag av flytbladsväxter, undervattensväxter och/eller akvatiska mossor. Vandringsvägarna ska vara fria och möjliggöra en bra livsmiljö för arter som flodpärlmussla och öring. Artsammansättningen är naturlig, utan negativ inverkan av främmande arter eller fiskstammar. Arealen mindre vattendrag ska vara minst 0,9 hektar vid medelvattenstånd.

Bevarandetillstånd

Svagt bevarandetillstånd: Vattendragssträckan omges av kraftverksdammar vilket medför oregelbunden vattenföring i den naturliga fåran. Ibland är fåran torrlagd.

1029 - Flodpärlmussla, Margaritifera margaritifera

Artens förekomst är fastställd i regeringsbeslut.

Beskrivning

Flodpärlmussla förekommer i en ytterst begränsad population i Solgenån. Endast 10 individer har hittats.

Flodpärlmusslan är en avlång, njurformad stormussla som kan bli upp till 16 cm lång. Normallivslängd uppskattas i södra Sverige till 80-120 år. I Norrlands inland är tillväxten långsammare och här har man funnit Sveriges hittills äldsta flodpärlmussla, vilken var ca 285 år gammal. Fyndet gör flodpärlmusslan till ett av de mest långlivade djur man känner till.

Arten är knuten till strömmande vattendrag med i första hand grus- och stenbottnar. För att föryngringen ska fungera krävs reproducerande bestånd av värdfiskarterna lax eller öring, på vars gälar flodpärlmusslans larver genomgår en del av sin utveckling. Ytterligare krav är ett permanent vattenflöde, relativt hög vattenhastighet och klart, syrgasrikt, näringsfattigt vatten med stabila pH-förhållanden. Arten förekommer i vatten av vida skild storlek, från stora älvar till knappt meterbredda skogsbäckar.

På den nationella rödlistan är flodpärlmusslan klassad som starkt hotad. Arten är fridlyst enligt 5 § Artskyddsförordningen (2007:845). Flodpärlmusslan ingår även i art- och habitatdirektivets bilaga 2 och 5 samt i Bernkonventionens bilaga III.

Mer generell information om arten finns i Naturvårdsverkets artspecifika vägledning.

Bevarandemål

Flodpärlmusslan ska finnas i en livskraftig population och det ska finnas inslag av musslor mindre än två centimeter, som indikation på rekrytering i området. Vattnet i Solgenån ska ha god kvalitet och genomströmning och botten med sand, sten eller grus viktiga för musslornas möjlighet att andas och filtrera näring. Kantzonen utmed vattendraget är orörd, vilket skyddar mot övergödning, vattengrumling och fluktuerande temperaturer. Öringen, vars gälar mussellarverna parasiterar på, ska kunna reproducera sig i området utan begränsning av vandringshinder. Arealen mindre vattendrag, vilken är musslans livsmiljö, ska vara minst 0,9 hektar vid medelvattenstånd.

Bevarandeåtgärder

- Riktade informationsinsatser till markägare med flodpärlmusselbestånd, till allmänhet och aktörer inom mark- och vattenanvändningen om vattenknutna naturvärden (skydds-zoner, flodpärlmussla m.m.).
- Kontinuerlig övervakning av skogliga åtgärder som kan skapa erosion och igenslammning uppströms mussellokalen, alltså även utanför Natura 2000-området.

Bevarandetillstånd

Svagt bevarandetillstånd: Vattendraget hyser bara en delsträcka där ett fåtal flodpärlmusslor hittats. Solgenån är påverkad bl.a. av onaturlig vattenregim pga kraftverket.

1032 - Tjockskalig målarmussla, *Unio crassus*

Artens förekomst är fastställd i regeringsbeslut.

Beskrivning

Tjockskalig målarmussla förekommer i en ytterst begränsad population i Solgenån. Endast sex individer har hittats.

Tjockskalig målarmussla är en 4-7 cm stor, elliptiskt till svagt oval stormussla med mycket tjockt skal. Musslan har visat sig kunna bli upp mot 90 år gammal, med en medianålder på ca 50-60 år.

Arten är knuten till rinnande vatten med bottensubstrat av sand och grus. För att föryngringen ska fungera krävs reproducerande bestånd av värdfiskarter, på vars gälar musslans larver genomgår en del av sin utveckling. Vilken fiskart som är huvudvärd är ännu oklart, elritsa, stensimpa, lake, löja och färna är möjliga arter. Ytterligare krav är ett permanent vattenflöde, relativt hög vattenhastighet och klart, syrgasrikt, näringsfattigt vatten med stabila pH-förhållanden. Arten förekommer främst i några av de större åsystemen i Sveriges södra till östra delar.

På den nationella rödlistan är tjockskalig målarmussla klassad som starkt hotad. Arten är fridlyst enligt 4, 5 och 7 §§ Artskyddsförordningen (2007:845). Tjockskalig målarmussla ingår även i art- och habitatdirektivets bilaga 2 och 4. Arten kräver noggrant skydd enligt art- och habitatdirektivet

Mer generell information om arten finns i Naturvårdsverkets arts specifika vägledning.

Bevarandemål

Den tjockskaliga målarmusslan ska finnas i en livskraftig population och det ska finnas inslag av musslor mindre än två centimeter, som indikation på rekrytering i området. Vattnet i Solgenån ska ha god kvalitet och genomströmning och botten med sand, sten eller grus viktiga för musslornas möjlighet att andas och filtrera näring. Kantzonen utmed vattendraget är orörd, vilket skyddar mot övergödning, vattengrumling och fluktuerande temperaturer. Värdfiskarter, vars gälar mussellarverna parasiterar på, ska kunna reproducera sig i området utan begränsning av vandringshinder. Arealen mindre vattendrag, vilken är musslans livsmiljö, ska vara minst 0,9 hektar vid medelvattenstånd.

Bevarandetillstånd

Svagt bevarandetillstånd: Vattendraget hyser bara en delsträcka där ett fåtal tjockskaliga målarmusslor har hittats. Solgenån är påverkad av bl.a. av onaturlig vattenregim pga kraftverket.

1355 - Utter, Lutra lutra

Artens förekomst är fastställd i regeringsbeslut.

Beskrivning

Utter förekommer i Solgenån. Vid inventeringar 2007 förekom utter både upp- och nedströms Natura 2000-området. Under 2013/2014 konstaterades utter uppströms området.

Uttern är ett ca 90-120 cm långt mårddjur som lever vid vatten. Fisk är den främsta födan, men även groddjur, kräftor, större insekter, fåglar och mindre däggdjur kan ingå i dieten.

För ett livskraftigt bestånd av utter krävs stora områden med mer eller mindre sammanhängande vattensystem. Optimala miljöer för utter är vatten som erbjuder riklig tillgång på lättillgänglig föda året runt och som har tillgång till landområden där uttern kan vila ostört, föda upp ungar etc. Uttern är vintertid beroende av strömmande vatten som ger möjlighet till näringsfångst om sjöarna blir islagda. I Syd- och Mellansverige finns idag uttern företrädesvis i eutrofa vatten med täta bestånd av bl.a. vitfisk. Det beror på att miljögiftbelastningen av fettlösliga ämnen är lägre i eutrofa sjöar jämfört med oligotrofa sjöar.

På den nationella rödlistan är arten klassad som nära hotad. Uttern är fredad enligt 2 och 4 stycket 4§ Artskyddsförordningen (2007:845). Uttern ingår även i art- och habitatdirektivets bilaga 2 och 4. Arten kräver noggrant skydd enligt art- och habitatdirektivet.

Mer generell information om arten finns i Naturvårdsverkets artspecifika vägledning.

Bevarandemål

Uttern ska finnas i en livskraftig och reproducerande population. Dess habitat, Solgenån, ska vara ett strömmande, isfritt och fiskrikt vatten med ett sammanhängande vattensystem och med en störningsfri kantzon. Inga vandringshinder eller osäkra vägpassager hindrar uttern att förflytta sig och möjligheten till utbyte av individer är god. Arealen mindre vattendrag ska vara minst 0,9 hektar vid medelvattenstånd.

Negativ påverkan

- Biltrafik är ett hot mot utter, speciellt där vägar korsar vattendraget. Uttern tar sig endast i undantagsfall igenom vattendrummor utan föredrar att gå över vägen istället vilken gör den sårbar för överkörning.
- Fragmentering av utterns livsmiljö, t.ex. reglering av vattendrag, utbyggnad av vattenfall och strömsträckor.
- Fasta fiskeredskap kan orsaka drunkning av uttrar.
- Uttern är känslig för intensiv störning under dräktighets- och födselperioden på våren (april-juni).
- Höga halter av PCB har tidigare orsakat nedgångar i utterpopulationer. Situationen är idag förbättrad men problemet med miljögifter bör ändå hållas under uppsikt, t.ex. polybromerade difenyletrar (PBDE) som använts i flamskyddsmedel.

Bevarandetillstånd

Gynnsamt bevarandetillstånd: Utter förekommer i Solgenån och förutsättningarna för att bevara arten på lång sikt är goda.

Dokumentation

Länsstyrelsen i Jönköpings län. 2015. Stormusslor i Jönköpings län. Utbredning och status åren 1959-2014

Artdatabanken. 2015. Flodpärlmussla (*Margaritifera margaritifera*). Artfakta. Artdatabanken.

2015. Tjockskalig målarmussla (*Unio crassus*). Artfakta. Artdatabanken. 2015. Utter, *Lutra lutra*. Artfakta.

Havs- och vattenmyndigheten. 2014. Flodpärlmussla (*Margaritifera margaritifera*). Länsstyrelsen i Jönköpings län. 2000. Naturvärdesbedömning Vattendrag Emån och Mörrumsån i Jönköpings län. Projekt Högländsvatten 2000. Meddelande 2000:57. Länsstyrelsen i Jönköpings län. 2002. Högländsvatten naturvärden och nyckelbiotoper. Meddelande 2002:13.

Naturvårdsverket. 2011. Utter, *Lutra lutra*. Vägledning för svenska arter i habitatdirektivets bilaga 2. NV-01162-10.

Bilagor

Kartbilaga (översiktskarta).

Natura 2000-område

Solgenån (SE0310637)

Bilaga
översiktskarta

1:20 000

Länsstyrelsen
i Jönköpings län

© Lantmäteriet Geodatasamverkan
© Länsstyrelsen Jönköping

Natura 2000-område

Solgenån

